

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชียงใหม่ The Integration of Buddhist Ethics in Chiang Mai 5 Precepts Keeping Village Project

พระครูโสภณปริยัติ (ชรินทร์ แก้วคำแสน)¹, พระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิโท² และ พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์³
Phrakru Sophonpariyat (Charin Kaewkhamsaen)¹, PhraWisit Thitavisiddho² and
Phisit Kotsupho³

Received: 28 May 2025; Revised: 28 July 2025; Accepted: 11 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ ความเชื่อมโยงระหว่างศีล 5 กับพฤติกรรมทางสังคม และแนวทางการบูรณาการหลักธรรมในระดับชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 42 คน จาก 11 กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่บ้านแม่ฮ้อยเงินและบ้านหัวริน จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการ และประสบการณ์ภาคสนามได้รับการวิเคราะห์ในกรอบแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ ด้านความประพฤติ พฤติกรรม และมโนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า พุทธจริยศาสตร์ประกอบด้วย 3 มิติที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ ด้านความประพฤติ ด้านพฤติกรรม และด้านมโนธรรม ซึ่งล้วนส่งผลต่อการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการส่งเสริมความเมตตา ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกที่ดี ในระดับบุคคลและสังคม ในด้านบริบทการปฏิบัติ พบว่า การน้อมนำศีล 5 มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของชุมชนในพื้นที่ศึกษา นำไปสู่การลดปัญหาความรุนแรง เสริมสร้างสัมมาอาชีวะ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับแนวทางการบูรณาการ พุทธจริยศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนา การใช้วัดเป็นศูนย์กลางจริยธรรม การรณรงค์สร้างสรรค์ การยกย่องบุคคลต้นแบบ การพัฒนาหลักสูตรศีลธรรมในโรงเรียน และการให้โอกาสผู้เคยหลงผิด องค์กรความรู้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมชุมชนอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: บูรณาการพุทธจริยศาสตร์; หมู่บ้านรักษาศีล 5; พฤติกรรมของชาวบ้าน

^{1 2 3} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail: charinphramaha@gmail.com

Abstract

This research article aims to study the principles of Buddhist ethics, the connection between the Five Precepts and social behavior, and approaches for integrating Buddhist moral teachings at the community level. A qualitative research methodology was employed, utilizing content analysis and in-depth interviews with 42 key informants from 11 target groups in Ban Mae Hoy Ngern and Ban Hua Rin, Chiang Mai Province. Data were collected from the Tipitaka, academic documents, and field experiences, and analyzed within the framework of Buddhist ethics, which comprises three dimensions: conduct, behavior, and conscience.

The research findings reveal that Buddhist ethics consists of three interrelated dimensions: conduct, behavior, and conscience, all of which contribute significantly to cultivating morality and ethical values in daily life. These dimensions foster compassion, honesty, responsibility, and a strong moral consciousness at both individual and societal levels. In terms of practical application, the adoption of the Five Precepts in the daily lives of community members has led to a notable reduction in violence, the promotion of right livelihood, and an overall improvement in quality of life. Regarding integration strategies, Buddhist ethics has been applied through participatory community processes, such as organizing religious activities, establishing temples as centers for moral education, implementing creative campaigns, recognizing ethical role models, integrating ethics into school curricula, and providing rehabilitation opportunities for those who have strayed from moral conduct. The knowledge generated from this study can be practically applied to promote sustainable and tangible community ethics development.

Keyword: Integration of Buddhist Ethics; Five Precepts Village; Villagers' Behavior

บทนำ

ในสังคมไทยปัจจุบัน แม้จะมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับปรากฏปัญหาทางจริยธรรม สังคม และวัฒนธรรมที่ทวีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การคอร์รัปชัน การเสพติดสารเสพติด การละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือแม้แต่ความแตกแยกของชุมชนอันเกิดจากความเห็นแก่ตัวและการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ

ของสังคมและความมั่นคงของคุณค่าทางศีลธรรมอย่างมีนัยสำคัญ (สุทินันท์ หล่อวิไลกุล, 2564) ศาสนาพุทธในฐานะรากฐานทางวัฒนธรรมของคนไทยมาอย่างยาวนาน ได้มีบทบาทสำคัญในการอบรมจิตใจ สร้างจริยธรรม และหล่อหลอมวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักศีล 5 ซึ่งถือเป็นแนวทางพื้นฐานของการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขและเป็นธรรมศีล 5 ไม่เพียงเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่นเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางสร้างความเมตตา ความเคารพ และความรับผิดชอบซึ่งกันและกันในระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ (พระราชรัตนาลงกรณ์, 2566)

ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญ ของการฟื้นฟูคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายชุมชน ได้ร่วมกันดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 เป็นต้นมา เพื่อเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และฟื้นฟูวิถีชุมชนให้กลับคืนสู่แนวทางแห่งศีลธรรมของพระพุทธศาสนา โครงการนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการน้อมนำหลักศีล 5 ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การอบรม การเผยแผ่ธรรมะ การบำเพ็ญประโยชน์ และการดำเนินชีวิตแบบสามัคคี ซึ่งช่วยให้ชุมชนเกิดความตระหนักรู้ พัฒนาทัศนคติ และเสริมสร้างพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม (พระมหาประกาศิต สิริเมโธ และคณะ, 2563) จังหวัดเชียงใหม่เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่องและมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะในบางหมู่บ้านที่สามารถน้อมนำหลักศีล 5 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล วิถีชีวิตของครอบครัว และความสัมพันธ์ของชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าศีล 5 ไม่ได้เป็นเพียงหลักธรรมในเชิงนามธรรม แต่สามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากได้รับการส่งเสริมและบูรณาการอย่างเป็นระบบ (พระอธิการอำพน จารุโภ (ดาราศาสตร์) และ พระพรสวรรค์ ฐิตัญญาโณ (ใจตรง), 2565) ในการนี้พุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ว่าด้วยหลักแห่งความประพฤติอันดีงามตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเน้นทั้งพฤติกรรมภายนอก (การกระทำ) และมโนธรรมภายใน (เจตนา ความคิด ความรู้สึก) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์และเสริมพลังให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีมิติทางจริยธรรมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์เข้ากับโครงการฯ ไม่เพียงช่วยให้เกิดความเข้าใจในหลักศีล 5 อย่างลึกซึ้ง แต่ยังสามารถนำไปสู่การออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมในทุกมิติ (พระครูปลัดเกษญา มหาปัญญา และ ศัญญา เคนาภูมิ, 2562) อย่างไรก็ตาม แม้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะดำเนินมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและได้รับการยอมรับในหลายพื้นที่ แต่การศึกษาในเชิงวิชาการที่มุ่งวิเคราะห์และประเมินผลการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในระดับชุมชนยังมีอยู่จำกัด โดยเฉพาะในมิติของความประพฤติ พฤติกรรม และมโนธรรมของผู้คนที่ได้รับอิทธิพลจากโครงการฯ ว่าสอดคล้องหรือเปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางของพุทธจริยศาสตร์มากน้อยเพียงใด

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชียงใหม่” เพื่อวิเคราะห์กระบวนการ แนวคิด และผลลัพธ์

ของการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ มาปรับใช้กับการดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมุ่งเน้น การศึกษาทั้งในด้านความประพฤติ พฤติกรรม และมโนธรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน การวิจัย นี้จะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับศีล 5 ในฐานะเครื่องมือในการฟื้นฟูจริยธรรมของ ชุมชน และสามารถเป็นแนวทางเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาโครงการฯ ในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่าง ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ ด้านความประพฤติ ด้านพฤติกรรม และด้านมโนธรรม
2. เพื่อศึกษาบริบทการปฏิบัติตามพุทธจริยศาสตร์ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชียงใหม่
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ ความเชื่อมโยงระหว่างศีล 5 กับพฤติกรรมทางสังคม และแนวทางการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในระดับชุมชน การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อหลัก ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และข้อมูลจาก 3 แหล่งหลัก ได้แก่ 1) เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เอกสารทุติยภูมิ เช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนร่วมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมโดยตรงหรือมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพื้นที่ทั้งสองแห่ง โดยกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล หลักไว้ดังนี้ 1) ต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่หรือเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักศีล 5 ไปใช้ในชีวิตจริงได้ 3) มี บทบาทในสังคมหรือชุมชน ไม่ว่าจะในฐานะผู้นำ เยาวชน บุคลากรด้านสาธารณสุข นักการศึกษา หรือกลุ่มจิตอาสา 4) ยินยอมให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและสามารถเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้

ภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ 5) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในชุมชนว่าเป็นผู้มีความประพฤติ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

ผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งออกเป็นกลุ่มเป้าหมาย 11 กลุ่ม ตามบทบาทในชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน 2) กลุ่มเยาวชน 3) กลุ่มพระสงฆ์ 4) กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) กลุ่มบุคลากร รพ.สต. 6) กลุ่มเจ้าหน้าที่ ชรบ. 7) กลุ่มสัมมาอาชีพ 8) กลุ่มจิตอาสา 9) กลุ่มโรงเรียน 10) กลุ่ม อสม. 11) กลุ่มภาคีเครือข่ายชุมชน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 42 คน/รูป โดยแบ่งเป็นพื้นที่หมู่บ้านแม่ฮ้อยเงินจำนวน 22 คน และพื้นที่หมู่บ้านหัวรินจำนวน 20 คน เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความลุ่มลึกและสามารถสะท้อนถึงบริบทของการดำเนินงานโครงการในระดับพื้นที่ได้อย่างรอบด้านและมีนัยสำคัญทางวิชาการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลักคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ ครอบคลุม 3 มิติ ได้แก่ ความประพฤติ พฤติกรรม และมโนธรรม โดยออกแบบให้เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนประสบการณ์ ความคิด และการนำหลักศีล 5 ไปปรับใช้ในชีวิตจริง ทั้งในระดับปัจเจกและชุมชน นอกจากนี้ ยังใช้เอกสาร ปฐมภูมิ (เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์ทางพุทธศาสนา) และทุติยภูมิ (เช่น งานวิจัยและรายงานโครงการที่เกี่ยวข้อง) เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์เพื่อความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ด้านปรัชญา และด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทั้งนี้ ได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผู้ให้ข้อมูลลงนามในหนังสือยินยอม (Informed Consent) แสดงความเต็มใจเข้าร่วมการวิจัย และสามารถถอนตัวได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ทั้งในรูปแบบเอกสารและภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลุ่มลึกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) แนวคิดด้านจริยศาสตร์ทั่วไป โดยศึกษาจากตำรา เอกสารทางวิชาการ และทฤษฎีทางจริยศาสตร์สากล เพื่อใช้เป็นกรอบเปรียบเทียบกับพุทธจริยศาสตร์ (2) แนวคิดศีลธรรมในพระพุทธศาสนา อาทิ หลักสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และธรรมอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ (3) แนวคิดพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ใน 3 มิติหลัก ได้แก่ พฤติกรรม ความประพฤติ และมโนธรรม โดยใช้เอกสารพระพุทธศาสนาและงานวิชาการด้านพุทธปรัชญาเป็นแหล่งอ้างอิงหลัก

นอกจากนี้ยังได้รวบรวม (4) ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งประกอบด้วยที่มา วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินงาน และลักษณะของกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ จากเอกสารรายงานโครงการและแหล่งข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รวมถึง (5) ข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ เยาวชน และภาคีเครือข่ายในชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured

interview) เพื่อศึกษาประสบการณ์ การรับรู้ และการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ตลอดจนวิเคราะห์ แนวโน้มพฤติกรรม จิตสำนึก และมโนธรรมของผู้ให้ข้อมูลภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของ หมู่บ้านนั้น ๆ ข้อมูลที่ได้จากทั้ง 5 กลุ่มนี้ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างข้อเสนอ แนวทางการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์อย่างเป็นระบบในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัด เชียงใหม่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลัก 3 ประเภท ได้แก่ (1) เอกสารปฐมภูมิ เช่น พระไตรปิฎก คำสอนของพระพุทธเจ้า และตำราทางพุทธจริยศาสตร์ (2) เอกสารทุติยภูมิ เช่น ผลงานวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ (3) ข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลหลักที่มีบทบาทในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งเน้น การตีความตามหลักวิชาการ โดยใช้กรอบแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ร่วมกับการวิเคราะห์บริบททาง สังคม เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ลุ่มลึกและสอดคล้องกับสภาพจริงของชุมชน

การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) การวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ โดย เน้นการศึกษาความหมายและสาระสำคัญใน 3 มิติ ได้แก่ ด้านความประพฤติ พฤติกรรม และมโน ธรรม เพื่อทำความเข้าใจพื้นฐานทางศีลธรรมของมนุษย์ตามแนวคิดพุทธศาสนา (2) การวิเคราะห์ บริบทของการปฏิบัติตามศีล 5 โดยพิจารณาจากวิถีชีวิต ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลงเชิง พฤติกรรมในชุมชน เพื่อตรวจสอบผลกระทบเชิงคุณภาพที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ และ (3) การวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ โดยศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ร่วมกับหลักธรรมอื่น เช่น พรหมวิหาร เบญจธรรม และหลักการพัฒนาจิตใจ เพื่อส่งเสริม คุณธรรมและจริยธรรมในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวมอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ ด้านความประพฤติ ด้านพฤติกรรม และด้านมโนธรรม จากการศึกษาพบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ แบ่งออกได้เป็น 3 มิติสำคัญที่สัมพันธ์ กัน ได้แก่ 1) ด้านความประพฤติ: คือแนวทางการดำรงชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรม และความดีงาม ความประพฤติที่ดีส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ความเคารพ ความเมตตา ความรับผิดชอบ และความสามัคคี 2) ด้านพฤติกรรม: พฤติกรรมเป็นผลจากความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่หล่อหลอมจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เมื่อมนุษย์มีความคิดที่ดี ย่อมส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การรักษาความ ซื่อสัตย์ และการหลีกเลี่ยงความรุนแรง 3) ด้านมโนธรรม: หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่เกิดจาก

การตระหนักรู้ในคุณธรรม เป็นระบบความคิดภายในที่ส่งเสริมให้มนุษย์เลือกกระทำสิ่งที่ดีงาม มโนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังค่านิยม การสร้างแรงจูงใจภายใน และการพัฒนาจิตสำนึกเพื่อความสงบสุขของสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาบริบทการปฏิบัติตามพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การน้อมนำหลักศีล 5 มาใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา เช่น บ้านแม่ฮ้อยเงิน อำเภอต๋อยสะเท็ด และบ้านหัวริน อำเภอสันป่าตอง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ดังนี้ 1) ศีลข้อที่ 1 (ไม่ฆ่าสัตว์): ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านเมตตาธรรม การเคารพชีวิต การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ลดความขัดแย้งและความรุนแรงในชุมชน 2) ศีลข้อที่ 2 (ไม่ลักทรัพย์): เสริมสร้างความซื่อสัตย์ การรู้จักพอเพียง และส่งเสริมสัมมาอาชีวะ ทำให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 3) ศีลข้อที่ 3 (ไม่ประพฤตินิมนต์ในกาม): ส่งผลต่อความมั่นคงในครอบครัวและความรับผิดชอบในชีวิตคู่ เป็นพื้นฐานของการสร้างสังคมที่อบอุ่นและมั่นคง 4) ศีลข้อที่ 4 (ไม่พูดเท็จ): ช่วยพัฒนาเรื่องคุณธรรมด้านการสื่อสาร สร้างวัฒนธรรมการพูดความจริง มีความน่าเชื่อถือ และส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5) ศีลข้อที่ 5 (ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา): ช่วยลดปัญหาอาชญากรรม อุบัติเหตุ ความรุนแรงในครอบครัว และส่งเสริมสุขภาพของประชาชนอย่างยั่งยืน โดยรวมแล้ว การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีส่วนสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิต ลดปัญหาสังคม และฟื้นฟูจริยธรรมของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงใหม่ การวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการพบว่า การนำพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในโครงการสามารถทำได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับวิถีชีวิต ได้แก่ 1) การสร้างกิจกรรมทางศาสนา เช่น การบวช การเวียนเทียน กิจกรรมเข้าพรรษา และการอบรมคุณธรรม เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมและจิตสำนึกที่ดี 2) การใช้วัดเป็นศูนย์กลางจริยธรรมของชุมชน ทำให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการส่งเสริมศีลธรรมผ่านการแสดงธรรม และการแนะนำชีวิตแก่เยาวชน 3) การรณรงค์อย่างสร้างสรรค์ เช่น โครงการเลิกเหล้าเข้าพรรษา โครงการส่งเสริมสัมมาอาชีวะ และการอบรมจิตอาสา เพื่อขยายผลแนวคิดสู่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย 4) การใช้แบบอย่างเชิงจริยธรรม ด้วยการยกย่องบุคคลต้นแบบในชุมชนที่ประพฤติดีตามหลักศีล 5 ให้เป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่น 5) การปรับปรุงหลักสูตรศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้เยาวชนซึมซับหลักพุทธจริยศาสตร์ตั้งแต่วัยเรียน 6) การให้โอกาสแก่ผู้เคยหลงผิด โดยใช้หลักเมตตาธรรม การบวชเพื่อฟื้นฟูตนเอง และเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชียงใหม่ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ พบว่า “พุทธจริยศาสตร์” ประกอบด้วย 3 มิติที่สัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ได้แก่ ด้านความประพฤติ (conduct) ด้านพฤติกรรม (behavior) และด้านมโนธรรม (conscience) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำเนียง ยอดศิริ. (2560) ที่ได้ระบุว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นกรอบปฏิบัติ เพื่อควบคุมและพัฒนาคุณค่าจริยธรรมของมนุษย์ แบ่งออกเป็นระดับความประพฤติ พฤติกรรมและมโนธรรมชัดเจน นอกจากนี้ งานวิจัยเชิงปริมาณในเวียดนามยังพบว่า การปฏิบัติตามหลักพุทธจริยธรรม ประกอบด้วยความเมตตา สันติ ไม่เบียดเบียน และเจตนาแห่งการให้มีความสัมพันธ์เชิงบวก ระหว่างมิติของการมีสติและพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น (empathy, altruism) ในหมู่นิสิตมหาวิทยาลัย ซึ่งเสริมให้เห็นว่า เมื่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ปลุกฝังหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้งสามมิติเยี่ยงนี้ ย่อมส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และความตระหนักรู้ด้านจริยธรรมในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ในส่วนของมิติมโนธรรม หรือจิตสำนึกผิชอบชั่วดี ผลการศึกษาเห็นชัดว่า ชุมชนเกิดการปรับโครงสร้างความคิดภายใน (cognitive restructuring) ให้มีแนวโน้มเลือกกระทำความดีและหลีกเลี่ยงความชั่วมากขึ้น งานศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ใน (พระมหาสนิท หาญเขียว และคณะ, 2566) ยืนยันว่า มโนธรรมเป็นหัวใจของการประยุกต์ศีล 5 ในชีวิตจริง โดยเชื่อมโยงการรับรู้-การคิด-การกระทำอย่างเป็นองค์รวม ผลลัพธ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไม่ใช่เพียงการจัดกิจกรรมเชิงพิธีกรรม แต่เป็นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มข้น หลักธรรมให้ฝังลึกในใจผู้คนและสร้างแรงจูงใจภายในให้พัฒนาตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

2. จากผลการวิจัยพบว่า การน้อมนำหลักพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในชุมชนบ้านแม่ฮ้อยเงิน อำเภอต๋อยสะเก็ด และบ้านหัวริน อำเภอสันป่าตอง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่ชัดเจนในหลายระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมชุมชน โดยแต่ละศีลได้แสดงผลการปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมของพุทธศาสนา และมีผลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิต และความสมานฉันท์ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้ ศีลข้อที่ 1 ส่งเสริมจิตสำนึกด้านเมตตาธรรมและความเคารพต่อชีวิต ลดความขัดแย้งและความรุนแรงซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระกิตติพงษ์ อภาธรโร (ไล ไธสงค์) และคณะ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าการฝึกจิตเมตตา (Loving-kindness meditation) มีผลในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวและเพิ่มความสัมพันธ์ในชุมชน นอกจากนี้ ศีลข้อที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับการไม่ลักทรัพย์ และการส่งเสริมสัมมาอาชีพ ช่วยสร้างความไว้วางใจและความซื่อสัตย์ในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tenissara, S., & Ruangsang, N. (2021) ที่พบว่า การมีจริยธรรมทางเศรษฐกิจและความพอเพียงทางการเงิน มีผลดีต่อความมั่นคงของชุมชนและการลดปัญหาการทุจริต สำหรับศีลข้อที่ 3 ที่เน้นเรื่องความรับผิดชอบในชีวิตคู่ และความมั่นคงในครอบครัว เป็นฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่อบอุ่นและมั่นคง ดังแนวคิดของพระครูสมุห์สุเกษม สุขเขโม (2568) พบว่า ค่านิยมทางศีลธรรมเกี่ยวกับครอบครัว สัมพันธ์กับความผูกพันและความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน ส่วนศีลข้อที่ 4 ในเรื่องการพูดความจริงและการสื่อสารอย่างมีคุณธรรม ได้ส่งเสริมวัฒนธรรมความ

น่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานของอภิญรัตน์ สุนทรพรพันธ์ และคณะ (2568) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารอย่างโปร่งใสและซื่อสัตย์ เป็นพื้นฐานของความไว้วางใจในสังคม และการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน สูดท่าย ศิลข้อที่ 5 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการงดเว้นสุราและของมีเงินเมา ได้ช่วยลดปัญหาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว และส่งเสริมสุขภาพของประชาชน งานวิจัยของสุพิมล ขอบผล และคณะ (2557) ก็พบว่า โครงการลดการบริโภคแอลกอฮอล์ในชุมชน มีผลทำให้ลดอุบัติเหตุและความรุนแรงอย่างมีนัยสำคัญ โดยรวมแล้ว ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการนำหลักศีล 5 มาใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และลดปัญหาสังคมที่สำคัญต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ ที่เน้นการพัฒนาจิตใจผ่านการปฏิบัติศีลและธรรมร่วมกันในสังคม ส่งผลให้เกิดสันติสุขในระดับชุมชนและสังคมโดยรวมอย่างยั่งยืน

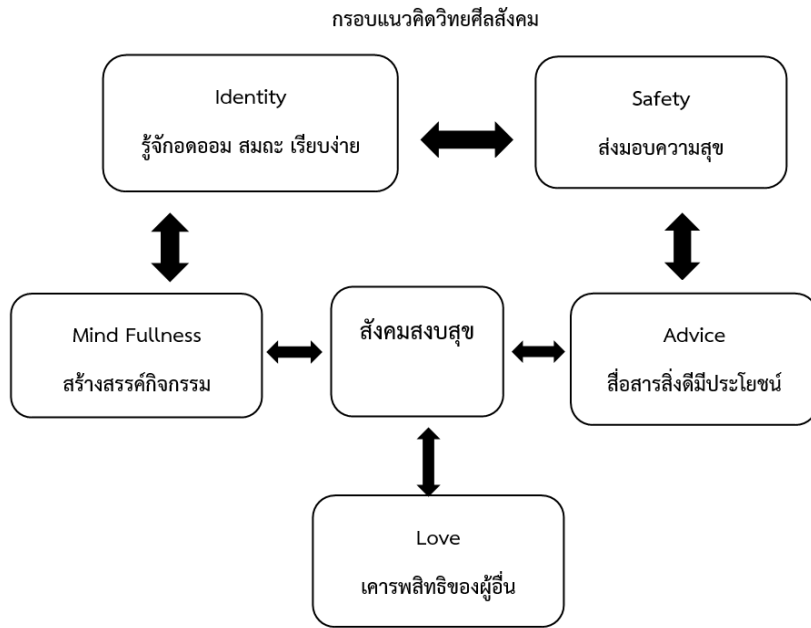
3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาปรับใช้ในชุมชน สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ แนวทางดังกล่าวครอบคลุมทั้งการสร้างกิจกรรมทางศาสนา การใช้วัดเป็นศูนย์กลางของจริยธรรม การรณรงค์ในรูปแบบสร้างสรรค์ การยกย่องบุคคลต้นแบบ การปรับปรุงหลักสูตรศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงการให้โอกาสแก่ผู้ที่เคยหลงผิดเพื่อกลับตัวกลับใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาจริยธรรมในระดับชุมชน ที่เน้นการบูรณาการระหว่างศาสนา สังคม และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน (มนัสพล ยังทะเล และคณะ, 2565) การมีส่วนร่วมของชุมชนและบทบาทสำคัญของวัดในฐานะศูนย์กลางจริยธรรม ถือเป็นหัวใจของความสำเร็จ เนื่องจากวัดไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ แต่ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งรวมจิตใจและสร้างความสามัคคีในชุมชน งานวิจัยของ พระมหาสมัย สมโย (ไกร ประโคน) และพระครูโสภณปฐมภรณ์ (ทวี สิริธโร) (2568) ชี้ให้เห็นว่าวัดในชุมชนไทยมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ผ่านการจัดกิจกรรมทางศาสนาและโครงการพัฒนาชุมชน ซึ่งช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและจิตสำนึกของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การใช้แบบอย่างเชิงจริยธรรมโดยการยกย่องบุคคลต้นแบบเป็นกลไกสำคัญ ในการกระตุ้นให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย ศรีนอกและคณะ (2560) ที่เน้นบทบาทของแบบอย่างต่อการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ในส่วนของการรณรงค์และกิจกรรมส่งเสริมสัมมาอาชีวะ การลดละเลิกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การเลิกเหล้าเข้าพรรษา และการอบรมจิตอาสา ล้วนเป็นกลไกที่ช่วยขยายผลพุทธจริยศาสตร์สู่กลุ่มเป้าหมายอย่างกว้างขวาง งานวิจัยของ สัญญา สดประเสริฐ และคณะ (2563) พบว่า การดำเนินกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ผสมผสานศาสนา และชุมชนอย่างเหมาะสม ช่วยเพิ่มพูนความเข้มแข็งทางจริยธรรม และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ผู้เคยหลงผิด กลับเข้าสู่สังคมผ่านกระบวนการบวช และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เป็นแนวทางที่แสดงถึงความเมตตาธรรมตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการสนับสนุนใน

งานวิจัยของพระมหาไชยา ถาวรสทุโท และคณะ (2566) ที่เน้นถึงความสำคัญของกระบวนการฟื้นฟูและบูรณาการทางสังคม ผ่านการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสร้างความเข้มแข็งทางใจ โดยสรุปแนวทางการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงใหม่เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลายและครอบคลุมในทุกมิติของการพัฒนาจริยธรรม ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนบนฐานของคุณธรรมและจริยธรรม ที่เป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงและสันติสุขในสังคมไทย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้สำคัญจากการบูรณาการแนวคิดทางปรัชญาจริยศาสตร์และสังคมวิทยาเข้ากับบริบทของชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่า “ศีล 5” ไม่ได้เป็นเพียงข้อห้ามทางศาสนา แต่เป็นโครงสร้างทางจริยธรรมที่มีศักยภาพในการสร้างบรรทัดฐานใหม่ทางสังคม โดยเฉพาะในชุมชนที่กำลังเผชิญภาวะทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่สั่นคลอน หลักพุทธจริยศาสตร์จึงมีบทบาทในการหล่อหลอมความคิด ความประพฤติ และมโนธรรม ให้เกิดการปฏิบัติจริงในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน นำไปสู่การพัฒนาอย่างมีรากฐานทางคุณธรรม

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยนี้ คือ แนวคิดวิถีศีลสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงประยุกต์ที่ใช้ศีล 5 เป็นฐานของการพัฒนาเชิงจริยธรรมในชุมชน ประกอบด้วย 5 มิติหลัก ได้แก่ 1) การส่งมอบความสุข (ศีลข้อ 1) เพื่อสร้างจิตใจที่สงบและไม่เบียดเบียน 2) การรู้จักอดออมและความเรียบง่าย (ศีลข้อ 2) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การเคารพสิทธิผู้อื่น (ศีลข้อ 3) เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน 4) การสื่อสารสิ่งดีมีประโยชน์ (ศีลข้อ 4) เพื่อสร้างวัฒนธรรมการพูดที่สร้างสรรค์ และ 5) การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาตน (ศีลข้อ 5) เพื่อป้องกันอบายมุขและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปพัฒนารูปแบบกิจกรรม การเรียนรู้ และการสร้างพลังชุมชนบนฐานจริยธรรมอย่างยั่งยืน

ภาพ 1 กรอบแนวคิดวิทย์ศิลป์สังคม

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปเนื้อหาการวิจัย โดยภาพรวมการศึกษาศิลปะการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านความประพฤติ (การดำรงชีวิตอย่างมีศีลธรรม) ด้านพฤติกรรม (การแสดงออกทางสังคมที่ดีงาม) และด้านมโนธรรม (จิตสำนึกในความถูกต้อง) ซึ่งทั้งสามมิติเกื้อหนุนกันและส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมในระดับบุคคลและสังคม จากการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน พบว่าการน้อมนำหลักศีล 5 มาปฏิบัติจริงส่งผลดีต่อชีวิตและความสัมพันธ์ในชุมชน เช่น ลดความรุนแรง เสริมสร้างความซื่อสัตย์ ความมั่นคงในครอบครัว การสื่อสารอย่างมีคุณธรรม และการลดปัญหาอบายมุข ขณะเดียวกัน แนวทางการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในโครงการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนา การใช้วัดเป็นศูนย์กลางจริยธรรม การรณรงค์สร้างสรรค์ การยกย่องต้นแบบคุณธรรม และการฟื้นฟูผู้เคยหลงผิด ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างจริยธรรม และความยั่งยืนของชุมชนโดยรวม

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 อย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรมทางศาสนาและจริยธรรมในชุมชน เพื่อขยายผลการสร้างจิตสำนึกคุณธรรมในระดับพื้นที่ให้เข้มแข็งและแพร่หลาย

1.2 ควรส่งเสริมบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในฐานะผู้นำจริยธรรมชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสงบสุขของสังคม

1.3 ควรบรรจุหลักพุทธจริยศาสตร์และศีลธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกตั้งแต่วัยเรียน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางศาสนาและจริยธรรมในชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น การบวช การเวียนเทียน การอบรมคุณธรรม และโครงการเลิกเหล้าเข้าพรรษา เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมและจิตสำนึกที่ดีอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรจัดทำแนวทางและคู่มือการดำเนินงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์เข้ากับบริบทของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

2.3 ควรส่งเสริมการยกย่องบุคคลต้นแบบในชุมชนที่มีพฤติกรรมดีตามหลักศีล 5 เพื่อเป็นแรงจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คนในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวของการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

3.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมและขยายผลพุทธจริยศาสตร์ในชุมชน เช่น การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ความรู้และกิจกรรมคุณธรรม

3.3 ควรสำรวจและเปรียบเทียบรูปแบบการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ในพื้นที่หรือกลุ่มชุมชนอื่น ๆ เพื่อหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและมีประสิทธิผลสูงสุดในบริบทที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

พระกิตติพงษ์ อภาธารโธ (ไล ไธสงค์), สมเดช นามเกต และพระครูจิรธรรมธัช. (2564).

การประยุกต์ใช้หลักเมตตาธรรมเพื่อลดความรุนแรงในชุมชนบ้านสร้างก่อตำบลสร้างก่อ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. *ปัญญาภิธาน*, 6(1), 201–214.

พระครูปลัดเกษภา มหาปัญญา และสัญญา เคณาภูมิ. (2562). กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5: กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอู่เฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(5), 1233–1252.

- พระครูสมุห์สุขเกษม สุขเขโม. (2568). แนวทางเสริมสร้างความสุขของครอบครัวตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒนา*, 3(3), A3288–A3288.
- พระมหาไชยา ถาวรสโท, พระครูพิศาลสารบัณฑิต และสมเดช นามเกต. (2566). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี*, 6 (4), 301–318.
- พระมหาประกาศิต สิริเมธ, พระมหาอกนิษฐ์ สิริปัญญา, พระณัด วฑฒโน, พระมหาอานนท์ อานนโท และธวัช หอมทวนลม. (2563). เครือข่ายทางสังคม: กลไกการเสริมสร้างหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐมโดยใช้หลักศีล 5. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(3), 1194–1221.
- พระมหาสนิท หาญเขียว, พระมหาปราโมทย์ แก้วนา และวิโรจน์ คุ่มครอง. (2566). การประยุกต์ใช้ศีล 5 โดยมีหลักเบญจธรรมมาสนับสนุนในการดำเนินชีวิตยุคใหม่. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(5), 1151–1162.
- พระมหาสมัย สมโย (ไกร ประโคน) และพระครูโสภณปฐมภรณ์ (ทวี สิรินธโร). (2568). โครงการรัตนโมเดล: การพัฒนาชุมชนด้วยวิถีพุทธ. *วารสารนวัตพุทธศาสตร์*, 4(1), 41–54.
- พระราชาธนาลงกรณ์. (2566). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5: กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 1(1), 1–20.
- พระอธิการอำพน จารุโก (ดาราศาสตร์) และพระพรสวรรค์ ฐิตญาโณ (ใจตรง). (2565). หมู่บ้านศีลห้า: ความร่วมมือที่ต้องประสานยั่งยืน. *วารสารวรมฆ้องแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 141–152.
- มนัสพล ยังทะเล, พระครูใบฎีกาหัตถ์ ประกิจ, พระครูภัทรจิตตาภรณ์, พระครูอัศวศีลวิสุทธิ์ (ไกร จรัส) และเบญญาภา จิตมั่นคงภักดี. (2565). ผลลัพธ์จากเชิงรุก: รูปแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 389–400.
- สมชัย ศรีนอก, ซวาล ศิริวัฒน์, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และศักดิ์ดา งานหมั่น. (2560). *แนวทางการพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* (รายงานวิจัย), พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัญญา สดประเสริฐ, สงคราม จันทร์ทาศิริ และวีรพงศ์ พิชัยเสนาณรงค์. (2563). *พัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- สำเนียง ยอดศิริ. (2560). จริยศาสตร์ จริยธรรม และคุณธรรมตามแนวความคิดของนักปรัชญา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 22(2), 37–53.

- สุทธินันท์ หล่อวิไลกุล. (2564). ศีลธรรม ที่เริ่มหายไปจากความเป็นพลเมืองของไทย. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 2(2), 45–58.
- สุพิมล ขอผล, จินตวีร์ พรแป้นแก้ว, ธนัชช นริสรอบล, สมพร สิทธิสงคราม, สายัณห์ ชัยศรีสวัสดิ์, สุมาลี ชัยศรีสวัสดิ์ และประจวบ หน่อศักดิ์. (2557). การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในชุมชนหมู่บ้านหนองเต่าคำใหม่ ตำบลป่าไผ่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 2(3), 313-324.
- อภิญรัตน์ สุนทรพรพันธ์, ศุภศิริ บุญประเวศ, สุชุม เฉลยทรัพย์ และสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์. (2568). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา*, 5(1), 1-9.
- Tenissara, S. & Ruangsana, N. (2021). Sufficiency mind for anti-corruption. *Journal of Buddhist Education and Research (JBER)*, 7(1), 247–259.